

https://ro.wikisource.org/wiki/Profile_literare/Mihail_Cog%C4%83lniceanu

3. Iorga, N., Mihail Kogălniceanu: Scriitorul, omul politic și românul, Editura Fundațiunei A. I. V. Socec, București.

4. Iorga, N., Personalitatea lui Mihail Kogălniceanu. În: Mihail Kogălniceanu. Ciclu de conferințe ținute la Radio-București în februarie 1935, București, 1936.

5. Kogălniceanu, Mihail, Tainele inimii, București, 1964.

6. Kogălniceanu, Mihail, Discursuri parlamentare din epoca unirii, București, 1959.

7. Kogălniceanu, Mihail, Iluzii pierdute. Schițe: Întâiul amor. Fiziologia provincialului în Iași, Iași, 1908.

8. Kogălniceanu, Mihail, Profesie de credință, București, 1962.

9. Tudorancea Titi, Biografie. Mihail Kogălniceanu. https://www.titudorancea.com/z/biografie_mihail_kogalnicea

10. Zub, Alexandru, M. Kogălniceanu în perspective modernității românești.

http://www.umk.ro/images/documente/publicatii/Buletin17/13_m_kogalniceanu.pdf)

UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA: PREMISE, FACTORI, ETAPE

Valentin BURLACU, dr. conf. univ.

Summary

The union of Basarabia with Romania was logical result, witch was determined by numerous premises. In the national realising process of Basarabia, between april 1917 and march 1918, was mentioned few political steps, wich was need, keeping in mind Basarabia special conditions,for liberation fighting.

Încheierea procesului de formare a statului național unitar român, în urma actului plebescitar petrecut la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918, a însemnat realizarea unui imperativ istoric determinat de întreaga evoluție a vieții poporului român. El a fost condiționat de comunitatea de neam și de limbă existente în toate

provinciile țării, de comunitatea de viață economică și culturală, de identitatea intereselor și aspirațiilor, omogenitatea facturii psihice.

Este remarcabil faptul că, Basarabia, considerată la începutul primului război mondial, a fi pierdută pentru românism, a fost prima provincie istorică românească, dintre cele aflate sub dominație străină, care a realizat prin declarația Sfatului Țării din 27 martie/9 aprilie Unirea cu Patria-mamă.

Acest act a pus capăt unor mari nedreptăți istorice, ce au pornit de la 1812, anul cuceririi acestui ținut de către Rusia țaristă. Mai mult decât atât, acest eveniment a impulsionat procesul de emancipare a românilor aflați sub stăpânirea imperiului Austro-Ungar.

Cei peste o sută de ani de dominație țaristă (1812-1917) au avut urmări tragice pentru Basarabia. Izolată în mod artificial de realitățile și viața de peste Prut, provincia a fost transformată într-o colonie periferică a Imperiului Rus, unde domnea întunericul și ignoranța.

În perioada respectivă a fost pusă în mare primejdie însăși ființa națională a românilor basarabeni: procesul de rusificare și deznaționalizare declanșat aici de reprezentanții regimului țarist autocratic luase proporții înspăimântătoare. Ideologii țarismului nu ascundeau că ținta politicii coloniale era să-i transforme pe românii basarabeni într-o masă amorfă de oameni, care să-și uite originea și patria.

Au fost folosite în acest sens rusificarea populației băștinașe, regimul administrativ, armata, jandarmeria, învățământul, biserica etc. Nici o clipă n-a încetat politica de deznaționalizare a românilor basarabeni și colonizarea ținutului cu elemente alogene, țarismul creîndu-și, astfel, în Basarabia o puternică bază socială.

Cu toate acestea, Unirea Basarabiei cu România a fost un rezultat logic și firesc, fiind determinat de o serie de premise obiective și subiective.

Una din premisele de bază ale Unirii a fost păstrarea și perpetuarea populației băstinașe din Basarabia, rezistența ei împotriva rusificării pe tot parcursul perioadei de ocupație țaristă. Lupta pentru păstrarea demnității naționale, tradițiilor, limbii, culturii, drepturilor civice a început chiar în primii ani ai regimului colonial și se intensifică în deceniile următoare [1].

Astfel, în pofida eforturilor statului țarist de a transforma teritoriul răpit într-o provincie specific rusească, promovând pentru atingerea acestui scop o politică antiromânească de rusificare forțată a provinciei[2], de deznaționalizare a populației băștinașe[3], de izolare a ei de restul neamului românesc[4], de colonizare masivă cu elemente alogene, Basarabia a continuat să-și păstreze identitatea națională. Ponderea populației românești, chiar dacă a scăzut de la 86 % în 1817 [5], la 66,5 %, conform recensământului din 1918[6], a rămas, totuși, majoritară. Rusificarea forțată și starea de incultură impusă de Imperiul Rus nu au putut șterge din conștiința poporului băștinaș ideea comunității de neam și a latinității națiunii române, chiar dacă într-o formă specific locală [7].

Aceste realități sunt confirmate cu prisosință și argumentat de martorii oculari și participanții activi la realizarea dezideratelor naționale ale românilor basarabeni. Astfel, Pan. Halippa și A. Moraru afirmă „cu toată dârzenia rusească de a-i rusifica...marea masă a populației moldovenești de pe tot cuprinsul teritoriului dintre Prut și Nistru au păstrat în inimile și sufletele lor sentimentele naționale ale neamului românesc” [8]. În același context, Șt. Ciobanu apreciază că „Unirea Basarabiei cu vechiul regat trebuia să se întâmple ca o necesitate istorică. Conștiința națională a moldovenilor din Basarabia exista, ea a fost trezită prin revoluția rusească, care trebuia să ducă în mod firesc la actul Unirii [9]. Iar istoricul Al. Boldur, care analizează în complexitate fenomenul respectiv, este explicit sub toate aspectele. El concluzionează argumentat: „O sută de ani nu au putut schimba radical această provincie. Cu toate succesele în direcția rusificării și colonizării, ea își păstra caracterul său specific

moldovenesc. Deosebirile între această provincie și guberniile ruse rămâne fundamentală până la sfârșitul dominației rusești. Caracterul românesc se păstrează în orientarea și mentalitatea claselor sociale din Basarabia, în cultura și limba poporului, în viața bisericească ortodoxă, și în dreptul public și privat al provinciei” ..., fapt pentru care „Basarabia și sub dominația rusească, a rămas, ca și înainte, moldovenească, românească, că spoiala rusească nu a fost decât de suprafață”, ...iar continuitatea spiritului românesc în Basarabia s-a datorat, în primul rând, țărănimii „Naționalitatea românească a continuat să trăiască în țărănime, unde tradiția moștenită de veacuri, se păstra cu toată agerimea și cu toată persistența.....Țărănimii se datorește unirea Basarabiei cu România, din 1918. Masele populare țărănești din Basarabia, care și-au păstrat mentalitatea sa națională, au făcut primul pas temeinic spre reîntregirea neamului românesc... Și, chiar dacă, cultura populară nu a avut un caracter prea activ, „ea a fost suficientă pentru a menține în masele populare basarabene conștiința existenței sale osebite de cea a rușilor, pentru ca la sunetul goanei revoluționare din 1917, la vestea eliberării, poporul român din Basarabia să-și revenă complet la o conștiință națională perfectă, la o conștiință a originii, a fraternității de rasă, de limbă și de istorie cu toți românii de pretutindeni [10].

O altă premisă a unirii a fost activitatea intelectualilor din Basarabia [11]. Lupta forțelor înaintate ale societății basarabene pentru românism n-a încetat niciodată în ținutul dintre Prut și Nistru pe tot parcursul dominației țariste. Un rol deosebit în deșteptarea și fortificarea conștiinței naționale l-a jucat revoluția rusă din anii 1905-1907, care a fost „o perioadă de deșteptare a spiritului național printre românii basarabeni, de păstrare și propagare a demnității de neam, perioada apariției primelor ziare și reviste în limba română. Aici s-a manifestat plinar rolul intelectualității basarabene, a clerului, care a depus eforturi enorme pentru luminarea populației autohtone. A fost o perioadă de răspândire a ideilor naționale și ale românismului [12]. Flacăra revoluției aprinsă în 1905 nu s-a stins și

ea a ars în subterană până ce s-a aprins revoluția din 1917 [13]. Astfel, o formă specifică a acestei lupte o constituie fondarea ziarelor și revistelor în limba română [14], a societăților cultural-naționale [15], partidelor politice [16] care aveau ca scop apărarea drepturilor naționale ale populației băștinașe, democratizarea societății, răspândirea culturii naționale, restabilirea autonomiei Basarabiei, intensificarea legăturilor românilor de pe ambele maluri ale Prutului, repunerea în drepturi a limbii române etc.

Un rol de seamă în menținerea culturii românești l-au jucat publicațiile periodice românești, în jurul cărora s-au adunat cele mai bune forțe intelectuale din ținutul subjugat. Liderii mișcării de eliberare națională din Basarabia au avut legături permanente cu România [17].

Mișcarea națională din 1917 n-a apărut pe un teren gol. Ea a fost pregătită de o serie întreagă de activități care au precedat marea revoluție rusă. E suficient în acest context să ne referim la publicațiile „Basarabia” [18], „Moldovanul” [19], „Viața Basarabiei”, din anii 1906-1907, „Glasul Basarabiei” [20] și „Cuvânt Moldovenesc” [21], din anii 1913-1914, la „Calendarul moldovenilor” din anii 1911-1915 al lui C. Popoescu, la cărțile editate în românește de arhimandritul Gurie Grosu, Alexis Nour, C. Popescu, la Societatea pentru cultura națională a lui P. V. Dicescu, înființată la 30 octombrie 1905, la activitatea culturală, și în unele cazuri chiar revoluționară, a lui Em. Gavriliță, Ion Pelivan, Șt. Ciobanu, Simion Murafa, Alexei Mateevici, Pan. Halippa, Sergiu Cujbă, Ion Sârbu, N. N. Alexandri ș.a. din deceniul premărgător revoluției de la 1917, care au promovat ideile de autonomie, învățământ în limba română, biserică națională etc. Deși sporadice, aceste acțiuni au contribuit în mare măsură la organizarea forțelor patriotice și democratice din Basarabia și în pregătirea terenului pentru deșteptarea națională a românilor basarabeni.

Astfel, mișcarea națională din perioada premărgătoare Unirii s-a inspirat și dezvoltat atât din interesul pentru limba, literatura,

istoria și cultura românească, cât și din lupta antițaristă a diferitelor curente ideologice și politice revoluționare din cadrul Imperiului Rus de la sfârșitul secolului al XIX-lea-încep. sec. al XX-lea.

Unirea Basarabiei de la 1918 a fost favorizată și de un șir de factori externi. Cel mai important dintre ei a fost lupta dintre marile puteri imperiale, care a condus la declanșarea primului război mondial și izbucnirea revoluției rusești. Detronarea ultimului țar al Rusiei-Nicolai al II-lea, apoi înlăturarea Guvernului Provizoriu al lui A. Kerenski și, în ultimă instanță, instaurarea dictaturii bolșevice la Petrograd a zdruncinat unitatea teritorială și statală a fostei Rusii țariste. În acest context „Prăbușirea Imperiului Rus a constituit una din premisele de bază ale unirii” [22].

Proclamarea de către revoluția rusă a celor mai largi drepturi și libertăți, inclusiv a dreptului popoarelor la autodeterminare, a declanșat o amplă mișcare pentru autonomie la periferiile naționale. În acest context Șt. Ciobanu remarcă „este clar că motivele frământărilor din anii 1917-1918 și cauzele care au dus la unire, trebuie căutate nu atât în factorii locali, nici în propaganda elementelor de peste Prut sau de peste Carpați, cât în mișcarea revoluționară din Rusia, în eforturile popoarelor din imperiul țarist de a se descătușa, de a se elibera de sub jugul nedreptăților. Închipuiți-vă pentru un moment că au existat toate condițiunile pentru unire, toți factorii principali ai mișcării naționale, și n-a existat revoluția rusă sau că ea s-a oprit la o anumită fază,-s-ar fi înfăptuit unirea? Evident că nu” [23].

De asemenea, un rol decisiv în lupta pentru unirea Basarabiei l-a jucat elaborarea principiilor de organizare statală a națiunilor în perioada contemporană, bazată pe dreptul națiunilor la autodeterminare, enunțat de președintele american T. W. Wilson, la începutul anului 1918, care a încurajat popoarele înrobite să lupte pentru independența lor statală [24].

Mai mult decât atât, în cadrul tratatelor de angajare a României în primul război mondial, purtate în anii 1914-1916, dat

find că în ambele tabere intrate în conflict existau teritorii românești, este abordată în plan internațional problema provinciilor românești înstrăinate, marile puteri, pornind de la interese de ordin geopolitic și militar, fiecare în parte, au recunoscut temeinicia revendicărilor naționale românești.

La depășirea obstacolelor care stăteau în calea procesului de renaștere națională a românilor basarabeni, în lupta lor pentru unire, în orientarea și pregătirea acestei mișcări, la diferite etape, un rol important a jucat generația de profesori și învățători, de oameni de cultură, alți refugiați veniți în Basarabia din Ardeal și Vechiul Regat, precum și prizonierii transilvăneni și bucovineni din armata austro-ungară, aflați în prizonierat în Rusia.

Activitatea înaintașilor din Vechiul Regat, din Transilvania și Bucovina a condus la conștientizarea de către liderii basarabeni a necesității conjugării cât mai strânse a eforturilor comune pentru a scăpa de dominația străină și a-și făuri propriul lor stat, unic pentru tot neamul românesc. Or, încadrarea multilaterală a acestora în viața publică basarabeană a creat o atmosferă de românism sincer și conștient, fapt demonstrat în mai multe rânduri, precum întâlnirile cu ostașii ardeleni, atmosfera deschiderii lucrărilor Sfatului Țării etc. Militantul ardelean pentru cauza unității naționale românești, O. Ghibu, remarcă în acest context: „Unirea Basarabiei n-a fost un simplu act politic sau diplomatic, ci produsul unei conștiințe naționale unitare, hrănite de cultura adâncă a nației noastre de pretutindeni” [25].

În procesul de eliberare națională a Basarabiei, în intervalul dintre aprilie 1917 și martie 1918, sunt evidențiate mai multe etape politice distincte, istoricește necesare, ținând seama de condițiile specifice ale Basarabiei, ale luptei de eliberare națională și ale condițiilor istorice respective: 1) crearea Partidului Național Moldovenesc, lupta pentru autonomia politică a provinciei, proclamarea și obținerea acesteia, marcată de desfășurarea congresului ostașilor moldoveni (20-27 octombrie), inaugurarea

lucrărilor Sfatului Țării (la 21 noiembrie) și proclamarea Basarabiei Republică Democratică Moldovenească în componența Republicii Federative Ruse la 2 decembrie 1917, fază numită de Șt. Ciobanu, a „romantismului național”, a încrederii în revoluția rusă și în guvernul provizoriu; 2) urmează cea de-a doua fază, a organizării naționale, a luptei pentru completa independență și proclamarea ei la 24ianuarie 1918; 3) în ultima fază, cea a „realismului național”, se realizează Unirea Basarabiei cu România la 27 martie 1918 [26].

Prima etapă marcată de lupta pentru autonomie și realizarea după intensele eforturi politice ale anului 1917 a fost decisivă pentru întregul curs al evenimentelor ce se îndreptau spre Unirea Basarabiei cu Români. În prima etapă are loc creșterea activismului național și revoluționar al intelectualilor și populației băștinașe. Descătușarea resimțită ca efect al revoluției democratice din Rusia din februarie-martie 1917 a determinat organizarea imediată în Basarabia a unui șir de numeroase manifestări publice de toate categoriile, profilurile și dimensiunile-mitinguri, întruniri, congrese, acțiuni organizatorice etc. desfășurate în lunile aprilie-iunie 1917 (mitinguri și organizarea comitetelor ostașilor moldoveni din întreaga zonă a frontului româno-rus, congresele cooperativelor sătești, ale preoțimii, ale învățătorimii și țărănimii basarabene, înființarea Partidului Național Moldovenesc, care treptat s-au îndreptat spre clarificarea și identificarea unui program național propriu: autonomia administrativă, religioasă, școlară, crearea cohortelor moldovenești pentru menținerea ordinii publice, instituirea unui organ legislativ propriu, introducerea grafiei latine etc. Toate acestea și alte manifestări similare care s-au desfășurat în perioada următoare au contribuit la afirmarea dezideratelor naționale și „deșteptarea” românilor basarabeni.

Organizațiile politice ale militarilor moldoveni, create după revoluția din februarie rusă, pe front și în garnizoanele din interiorul imperiului au jucat un rol deosebit în mișcarea de eliberare națională a românilor de la Est de Prut. Prin activitatea lor multiplă, aceste

comitete s-au implicat și au antrenat în mișcarea de eliberare națională masele cele mai largi ale populației băștinașe. Cei circa 250-300 de mii de militari moldoveni au constituit forța motrice, grație cărora au fost materializate principalele obiective ale mișcării naționale din Basarabia.

Marele Congres Ostășesc, care și-a desfășurat lucrările la Chișinău, între 20-27 octombrie 1917, reprezentând interesele a circa 300 mii militari, marinari și ofițeri moldoveni de pe toate fronturile Primului Război mondial și garnizoanele din Rusia, și-a asumat rolul de adunare reprezentativă pentru întreaga Basarabie și, ca atare, și-a asumat dreptul de a proclama autonomia politică și administrativă a acesteia, în baza principiului autodeterminării și a considerentelor de cultură, naționalitate și istorie [27].

În ansamblu, forul militarilor moldoveni a votat 10 rezoluții, cele mai importante fiind, proclamarea, la 21 octombrie a autonomiei teritoriale și politice a Basarabiei având în vedere „cultura națională a neamului moldovenesc și trecutul său” și în baza dreptului popoarelor la autodeterminare și, la 23 octombrie, crearea, „în cel mai scurt timp”, a Sfatului Țării ca organ suprem de conducere al ținutului „până la alcătuirea Adunării Întemeietoare Basarabene [28].

Inaugurarea lucrărilor Sfatului Țării, a avut loc în ziua de 21 noiembrie 1917 [29]. Sfatul Țării, constituit la 21 noiembrie 1917, în condiții complicate, dar în conformitate cu normele democratice ale timpului, a jucat rolul unui adevărat parlament, singurul în drept să determine soarta Basarabiei. Caracterul reprezentativ de stat al Sfatului Țării era incontestabil, a cărei legitimitate a fost recunoscută de către toate categoriile populației basarabene [30]. Sfatul Țării în calitate de organ legitim al Basarabiei, la ședința din 2 decembrie 1917, „pe baza principiului autodeterminării național-statale” și „în scopul instaurării ordinii de stat și pentru consolidarea cuceririlor revoluției”, precum și, „în virtutea trecutului său istoric”, a adoptat declarația cu privire la proclamarea Basarabiei Republică Democratică Moldovenească „care intră în calitate de membru egal

în drepturi în componența Republicii Federative Democratice Ruse unitare” [31].

A urmat cea de-a doua etapă a luptei pentru realizarea identității politice și naționale a Basarabiei, apropierea ei tot mai pronunțată de România. Instaurarea regimului bolșevic în Rusia ostil „separatismului moldovenesc”, descompunerea Frontului româno-rus și anarhia generalizată care se instaurase în Basarabia, periclitau propria sa existență, dar mai ales întreaga viață socială și însăși ființa ei națională. În acele condiții, autoritățile basarabene au decis a cere sprijinul militar al României, misiune extraordinar de dificilă și riscantă pentru autoritățile române, pentru a nu fi învinuite de „intervenție militară” peste Prut. Intrarea trupelor române în Basarabia, la chemarea autorităților legale, cu acordul reprezentanților Antantei, pentru asigurarea pazei depozitelor armatei române, curmarea anarhiei și instaurarea ordinii, a asigurat desfășurarea firească, nestingherită a evenimentelor. Proclamarea autonomiei, apoi a independenței Ucrainei, a condus la separarea geografică a Basarabiei de Rusia. Toate acestea au determinat, în mod inevitabil, proclamarea independenței Republicii Democratice Moldovenești la 24ianuarie/6 februarie 1918.

Este incontestabil, proclamarea la 24 ianuarie 1918 a independenței Republicii Democratice Moldovenești față de Rusia, a constituit o mare realizare a mișcării de renaștere și eliberare națională din Basarabia din acea perioadă, semnificând un moment de adevărată cotitură în viața locuitorilor provinciei. După cum au demonstrat-o evenimentele ulterioare, pasul întreprins a apropiat considerabil clipa împlinirii unui ideal visat de ani-cel al unirii românilor basarabeni cu frații lor de sânge de peste Prut. Din acest punct de vedere, evenimentul ce s-a produs la 24 ianuarie 1918 la Chișinău a constituit o necesitate stringentă, deoarece numai desprinderea totală de Rusia deschidea perspectiva atingerii scopului dat.

Proclamarea, la 24 ianuarie 1918, a independenței R. D. M. față de Rusia a constituit un eveniment extrem de important în viața românilor basarabeni, care a pus începutul unei noi etape a mișcării de renaștere și eliberare națională din ținut. Astfel, prin dobândirea independenței și desprinderea de Rusia Basarabia a făcut pasul decisiv în direcția unirii cu România.

În cea de-a treia etapă, mișcarea națională și realizările înregistrate în plan intern, favorizate de conjunctura internațională cu evoluții spectaculoase din acel moment istoric, au permis proclamarea actului Unirii Basarabiei cu România la 27 martie/9 aprilie 1918, care a încununat aspirațiile de întregire națională a românilor basarabeni.

Unirea Basarabiei a constituit punctul culminant al unei mișcări naționaliste, benevole, idealiste și dezinteresate. Dealtfel condițiile puse de Sfatul Țării în actul Unirii, reprezintă cea mai bună dovadă a unui „contract benevol”.

Actul din 27 martie/ 9aprilie 1918, exprimând tendința firească a românilor basarabeni de revenire la vatra strămoșească, a însemnat triumful dreptății istorice și a redat întregului popor român, în zile de grea cumpănă, speranța în făurirea unității naționale depline.

Bibliografie

1. Cibotaru, N., *Basarabia și lupta pentru unitatea națională a românilor în prima jumătate a secolului XIX-lea*, în: „Cugetul”, martie 1998, p. 8; Idem, *Începutul unei noi etape în mișcarea de eliberare națională din Basarabia*, în: „Unitatea națională a românilor: între ideal și realitate, Chișinău, 2001; Gh. Negru, *Mișcarea națională din Basarabia în a doua jumătate a sec. Al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea*, în: „Destin Românesc”, 1996, nr. 4; Idem, *Documente referitoare la problema și mișcarea națională în Basarabia (a doua jumătate a sec. XIX-lea-încep. sec. al XX-lea)*. În: „Revistă de Istorie a Moldovei”, 1994, nr. 2; Idem, „Curentul românofil” în Basarabia sub ocupație țaristă. În: „Revistă de Istorie a Moldovei”, 1996, nr. 2; I. Varta, *Unele aspecte privind mișcarea națională a Basarabiei la începutul sec. al XX-lea*, în: „Revistă de

- Istorie a Moldovei”, 1993, nr. 4; Idem, *Unele deziderate ale mișcării naționale a românilor basarabeni la mijloc de an 1906*, în: „Destin Românesc”, 1995, nr. 1.
2. Negru, Gh., *Școala țaristă-instrument de rusificare a românilor basarabeni*. În: „Destin Românesc”, 1996, nr. 1.
3. Varta, I., Varta, T., *Manifestări de rezistență a Bisericii ortodoxe române din Basarabia față de politica țaristă de deznaționalizare și asimilare*, în: „Revista de Istorie a Moldovei”, 2005, nr. 3.
4. Negru, Gh., *Unele aspecte ale politicii țariste de izolare a Basarabiei*, în: „Destin Românesc”, 1994, nr. 1; M. Danilov, *Cenzura rusească și circulația cărții românești în Basarabia*. În: „Destin Românesc”, 2003, nr. 3-4.
5. *Unirea Basarabiei și Bucovinei cu România. 1917-1918. Documente*. Antologie de Ion Calafeteanu și Viorica-Pompilia Moisuc, Hyperion, Chișinău, 1995.
6. Constantin, Ion, *Basarabia la interferența marilor interese*. În: „Destin Românesc”, 2017, An XII (XXIII), nr. 1-2 (99-100), p. 23. Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, Carte Moldovenească, Chișinău, 1991, 214-215.
7. Negru, Gh., *Conștiința națională a românilor basarabeni în perioada ocupației țariste*, în: „Destin Românesc”, 1995, nr. 3.
8. Halippa, Pantelemon, Moraru, Anatolie, *Testament pentru urmași*, Hyperion, 1991, Chișinău,
9. Ciobanu, Ștefan, *Unirea Basarabiei*, Universitas, Chișinău, 1993,
10. A se vedea: Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*, Editura „Logos”, Ediția a II-a, București, 1992.
11. Negru, Gh., *Intelectualii basarabeni (1906-1913)*, în: „Destin Românesc”, 2002, nr. 4; E. Istrati, *Ion Pelivan-un model de slujire a idealului național*, în: „Destin Românesc”, 1995, nr. 4; Virgil Z. Teodorescu, *Alexei Mateevici-un martir al cauzei naționale*, în: „Destin Românesc”, 1997, nr. 3; L. Coadă, *Alexandru Cotruță-fruntaș al Zemstvei basarabene*, în: „Destin Românesc”, 2008, nr. 4.
12. Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei. Chișinău*, Universitas, 1993, pp. 22-24; Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*. București, Editura „Logos”, Ediția a II-a, 1992, pp. 392-394, 478-479.
13. Halippa, Pantelemon, Moraru, Anatolie, *Testament pentru urmași*, Hyperion, Chișinău, 1991.

14. Varta, I., *Presa românească din Basarabia la începuturile sale*. În: „Destin Românesc”, 1994, nr. 1; *Ibidem*, 1995, nr. 2; Gh. Negru, *Cenzura țaristă și presa românească în Basarabia*. În: „Destin Românesc”, 2007, nr. 1-2.
15. Negru, Gh., „*Cercul Basarabean*” al Institutului Filarmonic Național din București. În: „Destin Românesc”, 1994, nr. 3; Idem, *Scurt istoric al „Pământeniei” studenților basarabeni din Dorpat (sf. sec. XIX-încep. sec. alXX-lea)*, în: „Destin Românesc”, 2009, nr. 4; D. Poștarencu, *Activitatea Comisiei școlare moldovenești de pe lângă Zemstva gubernială a Basarabiei*, în: „Destin Românesc”, 2008, nr. 2-3.
16. Văcăraș, V., *Curenți ideologice din Basarabia (sec. XIX-încep. sec. al XX-lea)*, în: „Destin Românesc”, 2002, nr. 3; S. Dulșchi, *Aspecte ale mișcării liberale din Basarabia în perioada anilor 1905-1907*, în: „Revista de Istorie a Moldovei”, 2005, nr. 4; D. Ețco, *Confruntări politice în Basarabia la început de secol XX*. În: „Revista de Istorie a Moldovei”, 2008, nr. 1.
17. Moraru, Anton, Negrei, Ion, *Anul 1918 ora astral a neamului românesc*, Civitas, Chișinău, 1998, pp. 13, 20-21.
18. Varta, I., *Problema limbii române și cea a autonomiei în ziarul „Basarabia”*, în: „Destin Românesc”, 1996, nr. 1.
19. Negru, Gh., „*Moldovanul*” (1907-1908): ziar național sau diversiune politică, în: „Destin Românesc”, 2004, nr. 3-4; *Ibidem*, 2006, nr. 1; Idem, *Ziarul „Basarabia” (1906-1907): informații inedite*, în: „Destin Românesc”, 2001, nr. 3.
20. Varta, I., „*Glasul Basarabiei*” în apărarea limbii naționale, în: „Destin Românesc”, 1998, nr. 1.
21. Popovschi, V., *Rolul ziarului „Cuvânt Moldovenesc” în trezirea conștiinței naționale a românilor basarabeni în 1917*, în: „Destin Românesc”, 1995, nr. 4.
22. Moraru, Anton, Negrei, Ion, *Anul 1918 ora astral a neamului românesc*, Civitas, Chișinău, 1998, pp. 26, 30.
23. Ciobanu, Șt., *Unirea Basarabiei. Studii și documente cu privire la mișcarea națională din Basarabia în anii 1917-1918*, Chișinău, 1929, p. XII.
24. Moraru, Anton, Negrei, Ion, *Anul 1918 ora astral a neamului românesc*, Civitas, Chișinău, 1998.

25. Ghibu, Onisifor, *Cum s-a făcut Unirea Basarabie*, în: „Patrimoniu”, 1993, nr. 2, p. 127.
26. A se vedea: Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*. București, Editura „Logos”, Ediția a II-a, 1992, p. 499; Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei*, Universitas, Chișinău, 1993, p. 11.
27. Constantin, Ion, *Basarabia la interferența intereselor*, op. cit., p. 26.
28. Cojocaru, Gheorghe, *Considerații cu privire la Unirea Basarabiei cu România*, în: „Destin Românesc”, 1996, nr.4, p. 54; Alexandru Bobeică, *Sfatul Țării stindard al renașterii naționale*. Chișinău, Universitas, 1993, p. 63-66; Dimitrie Bogos. *La răspântie. Moldova de la Nistru 1917-1918*, Știința, Chișinău, 1998, pp. 101-102; Vitalie N. Ciobanu, *Militarii basarabeni 1917-1918. Studiu și documente*, Chișinău, 2010, pp. 69-79; Ion Incuț, *O revoluție trăită*, Universitas, Chișinău, 1994, pp. 101-102; Ciobanu, Șt., op. cit., pp. 147-150.
29. Popovschi, Valeriu, *Biroul de organizare al Sfatului Țării./Republica Democratică Moldovenească*, op. cit., pp. 44-45.
30. Cu privire la legitimitatea Sfatului Țării vezi pe larg studiul introductiv *Între sublim și tragic. Sfatul Țării în documentele sale fundamentale* , întocmit de istoricul Ion Țurcanu în vol. *Sfatul Țării. Documente I Procesele verbaleale ședințelor în plen* (Ediție de Ion Țurcanu), Știința, Chișinău, 2016, pp. 5-11.
31. A se vedea *Declarația* în „Patrimoniu”, 1991, nr. 3; Valeriu Popovschi, *Biroul de organizare al Sfatului Țării*, op. cit., p. 235.

Н.А.БЕРДЯЕВ О ПРОТИВОПОЛОЖНЫХ НАЧАЛАХ ГУМАНИЗМА

Наталья СЕДЫКИНА, др.

Summary

This article considers the ambiguous attitude of the outstanding representative of Russian religious philosophy N.A. Berdyaev (1874-1948) to humanism. Berdyaev singles out in the humanism opposite principles: Christian and anti-Christian. Thanks to the Christian principles, which manifested themselves with the greatest force at the beginning of the Renaissance, man gained a